

50 χρόνια Μεταπολίτευσης: ιχνηλάτηση μιας δυστοπικής θεσμικής πραγματικότητας 2 βήματα εμπρός 4 πίσω

Του Δημήτρη
Κ. Βερβεσού

**Προέδρου Ολομέλειας των Προέδρων
των Δικηγορικών Συλλόγων Ελλάδος
και Προέδρου Δικηγορικού Συλλόγου
Αθηνών**

Το 1974, που σηματοδοτεί την έναρξη της μεταπολίτευσης, είναι αναμφισβήτητο ένα όροσημο, πολιτικό, ιστορικό και θεσμικό για τη χώρα. Είναι το σημείο μετάβασης από την περίοδο των αλλεπάλληλων εκτροπών και των δικτατοριών, του παρασυντάγματος και της περιθωριοποίησης των ηττημένων του εμφυλίου, στην περίοδο της **θεσμικής ωριμότητας, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά την τυπική συνταγματική νομιμότητα**. Για πρώτη φορά από συστάσεως ελληνικού κράτους η εκλογική διαδικασία είναι σταθερά ανόθευτη και η εναλλαγή στην εξουσία γίνεται ομαλά.

Από την άλλη πλευρά, όμως, η επιφανειακή αυτή ομαλότητα έκρυβε μια **σοβούσα κρίση** που υπέσκαπτε τα θεμέλια της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας. Η οικονομική ανάπτυξη των μεταπολιτευτικών χρόνων δεν στηρίχθηκε στην **αυτοδύναμη παραγωγική ικανότητα**, αλλά σε **«δανεικά»**, με τα γνωστά οικονομικά ολέθρια αποτελέσματα. Η πολιτική αναμέτρηση στηρίχθηκε σε ευκαιριακές προϋποθέσεις και κοντόθωρες επιδιώξεις. Η εθνική προσπάθεια καθηλώθηκε στο βραχύ πολιτικό χρόνο του εκλογικού κύκλου και εξέλιπε κάθε μακροπρόθεσμος σχεδιασμός. Καλλιεργήθηκε ένα **θεσμικά θολό** κατεστημένο, που εξυπηρετούσε την ανέλιξη μιας οικονομικής ολιγαρχίας με την ανοχή, τουλάχιστον του πολιτικού προσωπικού. Η **διαφθορά** μεγεθύνθηκε και δηλητηρίασε την πολιτική και κοινωνική ζωή του τόπου. Στον τομέα των **μέσων ενημέρωσης**, η ιδιωτική τηλεόραση και η πολυθρύλητη πολυφωνία παρουσιάστηκαν ως επίτευγμα, αλλά στην πραγματικότητα το μόνο που συνέβη ήταν η μετάβαση **από τον έλεγχο του κράτους στον έλεγχο ισχυρών οικονομικών συσσωματώσεων**, μια κατάσταση που μοιάζει επικίνδυνα με **ιδιότυπη ολιγαρχία**. Στη **«μαύρη δεκαετία»** της κρίσης η

Ελλάδα μετατράπηκε, σε **αποικία χρέους**, ένα **«απέραντο νεοφιλελεύθερο λογιστήριο»**, με φέροντα στοιχεία τη βίαιη εσωτερική υποτίμηση και αποσάθρωση των εργασιακών σχέσεων, την περικοπή μισθών και συντάξεων, τη διεύρυνση των φορολογικών και ασφαλιστικών βαρών. Στα κατοπινά χρόνια, η κρίση έλαβε νέες μορφές: πανδημική, ενεργειακή και πληθωριστική, που είχαν ως συνέπεια τη **διεύρυνση των ανισοτήτων** και την **περιθωριοποίηση** των πιο αδύναμων κοινωνιών.

Το κρίσιμο ερώτημα είναι: **ποιος ήταν ο ρόλος των θεσμών μέσα σε αυτό το βεβαρυμένο κοινωνικό, οικονομικό, πολιτικό περιβάλλον;** Κατόρθωσαν να αποτρέψουν τα διαβρωτικά φαινόμενα, που αποφλοιώνουν τον κοινωνικό ιστό; Η ειλικρινής, αλλά και θλιβερή, διαπίστωση είναι ότι στην πλειοψηφία τους δεν ανταποκρίθηκαν στη συνταγματική αποστολή τους. Αντιθέτως, συνέβαλαν στην **αξιακή έκπτωση, που τραυματίζει τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου**. Κατ' αρχάς διαμορφώθηκε μια παντοδύναμη

εκτελεστική εξουσία, καθώς η παραδοσιακή τριμερής διάκριση των εξουσιών, μεταλλάχθηκε στο κρατούν σύστημα της **«νομοθετούσας κυβέρνησης»**, όπου η κομματική επικυριαρχία καταλήγει σε απορρόφηση του νομοθετικού σώματος από την Κυβέρνηση.

Είναι τέτοια η έκπτωση της νομοθετικής λειτουργίας, ώστε η **αντισυνταγματική νομοθέτηση**, αντιμετωπίζεται πλέον στην επικαιρότητα σχεδόν ως κανονικότητα. Εντελώς ενδεικτικά από την πρόσφατη νομοθετική παραγωγή αναφέρω το νέο **φορολογικό νόμο**, που εισάγει εν τοις πράγμασιν αντισυναγματικά, αμάχητα τεκμήρια: την απαράδεκτη **θεσμική παράκαμψη της απαγόρευσης του άρθρου 16 Συντ.** για την παροχή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από ιδιωτικά Πανεπιστήμια· και τον **άκραιο ποινικό λαϊκισμό**, που οδήγησε σε περιστολή δικαιωμάτων και ουσιαστικών δικαιωμάτων, προς τέρψιν ενός νομιζόμενου ακροατηρίου, κατά πλήρη αγνόηση των επιταγών της ΕΣΔΑ και του Συντάγματος.